

วลีที่ใช้เขียนสมุดไทย

ศิวพร เกลิมศิริ

นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ

หนังสือสมุดไทย คือ เอกสารที่เขียนรูปอักษรบนกระดาษซึ่งทำเป็นแผ่นยาวติดต่อกัน
แผ่นกระดาษมีความหนาพอประมาณและมีหน้าสมุดพับกลับไปมา ทำให้เล่มสมุดมีรูปทรงเป็น
สี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้เป็นวัตถุรองรับการเขียน หรือขุดลายลึกลงอักษร ซึ่งสามารถบันทึกเรื่องราวและ
เหตุการณ์ต่างๆ ได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของเล่มสมุด หนังสือสมุดไทยมี ๒ สี่ เรียกว่าหนังสือ
สมุดไทยดำ และหนังสือสมุดไทยขาว

สมุดดังกล่าวนี้ทำจากเปลือกของต้นข่อย จึงนิยมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สมุดข่อย” หรือบางที
ก็เรียกสั้นๆ ว่า “สมุดไทย” ก็มี แต่ในภาคใต้เรียกว่า “มุดดำ มุดขาว”

วัสดุที่ใช้เขียนสมุดไทยดำ และสมุดไทยขาวมีหลายอย่าง ทั้งที่แตกต่างกันและที่ใช้เหมือนกัน เช่น ดินสอขาว และน้ำหมึกขาวใช้กับสมุดไทยดำ น้ำหมึกดำใช้กับสมุดไทยขาว ส่วนน้ำหมึกสีแดง สีเหลืองและสีทองใช้ได้ทั้งสมุดไทยดำ และสมุดไทยขาว เป็นต้น วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เขียนสมุดไทย ส่วนใหญ่ได้จากวัสดุธรรมชาติ ที่มีอยู่ในพื้นบ้าน เช่น ดินสอขาว ได้มาจากหินดินสอ เป็นดินชนิดหนึ่งมีเนื้อละเอียดแข็ง ลักษณะเหมือนหินก้อนใหญ่ๆ มีอยู่ตามภูเขา เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเขียน ต้องเลื่อยให้เป็นแท่งเล็กๆ ดินสอขาวชนิดดี เป็นดินเนื้อละเอียดสีขาวจัด พบมากในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

ปากกาปากไก่อ่ ทำด้วยไม้ขนไก่ เหลาแหลมบากให้มีร่องสำหรับน้ำหมึกเดิน ใช้ชุบหมึกสีต่างๆ เขียนตัวหนังสือ ได้แก่ น้ำหมึกสีขาว ดำ เหลือง แดง และทอง สีต่างๆ เหล่านี้ได้มาจากวัสดุธรรมชาติเช่นเดียวกันคือ

น้ำหมักสีขาว ได้มาจากเปลือกหอยมุกฝนหรือมดให้
ละเอียดจนเป็นแป้ง ผสมกับกาวยางมะขวิด ส่วนสีขาวที่
ใช้ในงานเขียนสมุดไทยนอกจากนี้ใช้สีฝุ่นเป็นส่วนใหญ่

น้ำหมึกสีดำ ได้มาจากเขม่าไฟบดละเอียด
ผสมกาวยางมะขวิด หรือหมึกจีนผสมกับน้ำ

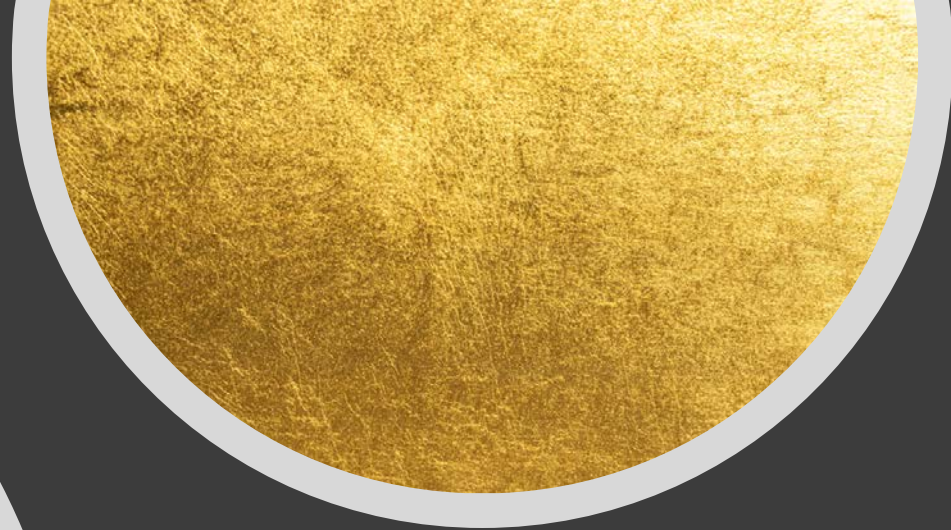

A top-down view of a small, light-colored bowl filled with a vibrant red powder. The powder is also scattered across a dark, almost black surface, creating a trail that leads from the bowl towards the right. The lighting is dramatic, highlighting the texture of the powder and the rim of the bowl.

น้ำหมึกสีแดง ได้มาจากชาด ผสมกับการขยวงมะขวิด

น้ำหมักสีเหลือง ได้มาจากส่วนผสมของรงกับหรดาล
รงเป็นยางไม้ชนิดหนึ่งมีสีเหลือง ส่วนหรดาล ที่จะใช้ทำ
หมักนี้ใช้ทำหมักหรดาลกลีบทอง ซึ่งเป็นแร่ชนิดหนึ่ง

สีทอง ได้มาจากทองคำเปลว ซึ่งมีวิธีการนำมาใช้
แตกต่างจากหมึกชนิดอื่น คือต้องเขียนตัวอักษรด้วย
กาวยที่ได้จากยางไม้ เช่น กาวขี้ผึ้งมะขวิด เป็นต้น แล้ว
ใช้ทองคำเปลวปิดทับบนกาว จะได้เส้นอักษรที่เป็นเงา
งาม แต่ถ้าผสมทองลงไปในกาว เส้นอักษรจะขาดและ
ไม่ขึ้นเงา

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร, คู่มือสำรวจ จัดทำ รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสาร
โบราณ ประเภทคัมภีร์ใบลานและหนังสือสมุดไทย. กรุงเทพฯ:
สำนักหอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๖๓. ๑๒๐ หน้า.